

кість наданих консультацій у 2015 році дещо зростає, порівняно з 2014 роком (на 895). Кількість проведених семінарів та лікарів, які пройшли стажування, залишилася майже на попередньому рівні, порівняно з попереднім роком. Тобто, обласним МСЕК та центральним міським МСЕК необхідно підвищити організаційно-методичну роботу, яка безпосередньо впливає на якість надання медико-експертної та реабілітаційної допомоги населенню регіонів.

Число оскарження рішень первинних МСЕК у 2015 році дещо зменшилося: підтверджено рішення у 82,7% випадків, у попередньому, 2014 році - 86,0%; число скасування попередніх рішень збільшилося до 17,3%, порівняно з 2014 роком, в якому питома вага скасування складала 14,0%. По оскарженню рішень міжрайонних та обласних МСЕК високий відсоток скасування зареєстровано у таких регіонах: Одеська (28,3%), Полтавська (27,6%) та Чернігівська (27,3%) області за середнього показника по Україні 17,3%. Слід зазначити збільшення питомої ваги скасування рішень первинних МСЕК загалом по Україні з 14,0% в попередньому році до 17,3%.

Щодо контрольних оглядів, то число скасування попередніх рішень первинних МСЕК у 2015 році збільшилося – з 1,7% у попередньому році до 2,3%. Це на фоні зменшення абсолютного числа контрольних оглядів з 27 817 до 25 440, порівняно з попереднім, 2014 роком.

Кількість оглянутих для визначення медичних показань для одержання автотранспорту в 2015 році зменшилася на 1390 осіб, порівняно з попереднім роком. Із них задоволено 84,1% з оглянутих (в 2014 році питома вага позитивних рішень складала 83,0%).

Таким чином, підбиваючи підсумки роботи в минулому році та враховуючи пріоритетні завдання медико-соціальної експертизи на сьогодні, можна окреслити коло проблем, вирішення яких слід продовжувати реалізовувати в 2016 році.

По-перше, це надання якісної медико-експертної та комплексної реабілітаційної допомоги населенню України, особливо учасникам антитерористичної операції, їх вчасного, якісного протезування та створення належних умов для інтеграції в суспільство.

По-друге, сьогодні, як ніколи гостро, стоїть проблема реформування служби МСЕ. Це стосується не тільки раціональних форм організації мережі, наближення її до населення, але й підготовки до переходу на бюджетно-страхове фінансування служби. Сприятим цьому буде розроблення інноваційних підходів до організації та проведення медико-соціальної експертизи та реабілітації інвалідів, з урахуванням положень МКФ. Уже зроблені перші кроки і чинна Інструкція про встановлення груп інвалідності відповідає основним положенням МКФ. Проте необхідна постійна робота по удосконаленню та наближенню нормативних документів МСЕ до міжнародних норм.

Ще одним пріоритетним питанням є необхідність реформування статистичної звітності щодо роботи галузі відповідно до вимог статистичних звітів ВООЗ щодо стану інвалідів у світі.

Також необхідно підвищити якість, об'єктивність, доступність і ефективність медико-соціальної експертизи і реабілітаційних послуг, привести принципи і механізми їх здійснення відповідно до вимог Конвенції; забезпечувати фізичну та інформаційну доступність державної системи медико-соціальної експертизи і реабілітації інвалідів.

УДК 377.44:378.147:616-036.086

МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ВІННИЧЧИНИ

Л. Ю. Науменко, І. С. Борисова¹, Р. Л. Шторгин

¹ ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», кафедра медико-соціальної експертизи і реабілітації ФПО (зав. каф. – проф. Науменко Л. Ю.)

² Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля», м. Вінниця (директор – Шторгин Р. Л.)

Резюме

Інвалідність належить до числа інтегральних показників, які характеризують не тільки стан здоров'я населення, але й економічне та соціальне благополуччя країни. За результатами навчальної програми «Методика проведення медичної, соціальної та професійної реабілітації інвалідів», г. Вінниця в статті проаналізовані сучасні проблеми професійної реабілітації людей з ін-

валидностью в Украине и определены направления возможного улучшения уровня и качества профессионального образования людей с особыми потребностями. Направлением по повышению уровня профессионального образования людей с особыми потребностями может стать, в том числе, налаживание межведомственного взаимодействия медицинских, социальных, специализированных, педагогических и профессиональных учреждений государства. В таких условиях будет выполняться главная цель профессиональной реабилитации людей с инвалидностью – обеспечение действенной конкурентоспособности инвалидов на рынке труда и активной их социализации с привлечением к общественной жизни.

Ключевые слова: инвалидность, профессиональная реабилитация.

Abstract

Objective: to analyze contemporary opportunities for professional rehabilitation of people with disabilities in Ukraine and to identify the main problems of vocational education of people with special needs according to the results of the training program «Methodology of medical, social and vocational rehabilitation of disabled persons», Vinnitsa.

Materials and Methods: In November 2015 in Vinnitsa training program «Methodology of medical, social and vocational rehabilitation of disabled persons» in the framework of the project «Reconciliation in Ukrainian society: from the energy of protest to the energy of creation», which runs the Consortium for improving management education in Ukraine thanks to the financial support of the British Government in Ukraine. This program was designed for professionals who work in the provision of educational, social, psychological services to people with disabilities, their rehabilitation. The program was a unique opportunity to exchange experience of experts from different regions of Ukraine who work in state, municipal and public organizations that provide services to people with special needs.

Results and discussion: stages of implementation of professional rehabilitation of persons with disabilities, conduct and responsibility of various ministries and departments. In this regard, monitoring the implementation of the IRP on training and vocational rehabilitation becomes much more complicated. Today, Ypres is marked only for the implementation of the rehabilitation program. Places to report on the participation in vocational and labor rehabilitation of other participants in the process does not have. The solution of these deficiencies may be the development of an effective mechanism of monitoring the implementation of rehabilitation measures identified in the IRP, all the actors involved in the rehabilitation of disabled persons – at the level of the relevant Ministries and Funds. The separation of powers will contribute to the provision of quality professional services.

Conclusions: In the conditions of world economic crisis, as never before, the urgent need for professional education and retraining of persons with disabilities, their rational employment and obtain a working city so that you are fully compensation for disability to integrate into society. Vocational rehabilitation of people with disabilities in Ukraine aims to ensure the competitiveness of disabled persons on the labor market and active socialization with the community of life. Addressing such issues would contribute to greater awareness among the community concerning today's possibilities of rehabilitation medical, social, professional, educational and professional institutions of the state. The information in the article, in our opinion, will contribute to increased broad professional knowledge of doctors MSEK, WCC hospitals, teachers, schools, including specialized, vocational aspect of rehabilitation of persons with disabilities to high-quality solutions of problems of people with disabilities for their real integration in society.

Keywords: disability, vocational rehabilitation.

Інвалідність належить до інтегральних показників, що характеризують не тільки стан здоров'я населення, але й стан економічного та соціального благополуччя країни. В усіх країнах світу, в будь-якій соціальній групі є інваліди; їхня кількість значна та продовжує зростати. За даними ВООЗ інваліди складають близько 15% усього населення світу [7]. Країну часто оцінюють по її ставленню до інвалідів, що відображає соціальний рівень держави. Українська держава приділяє велику увагу, як одному з пріоритетних напрямів своєї соціальної політики, правовому та соціальному захисту інвалідів, створенню рівних з іншими членами суспільства можливостей для реалізації цієї категорією осіб громадянських прав і свобод, якомога повного розвитку їхніх індивідуальних здібностей та задоволення особистих потреб.

У 2009 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН разом із Факультативним протоколом про права інвалідів, який вступив у силу 6 березня 2010 року. За даними КМ України, висвітленими в «Національній доповіді про прийняті заходи, спрямовані на виконання Україною зобов'язань у рамках Конвенції про права інвалідів», станом на початок

2015 року кількість інвалідів сягнула 2 709 982 осіб, у тому числі інвалідів І групи – 310 494 особи, ІІ групи – 1 078 721 особа, інвалідів ІІІ групи – 1 155 646 осіб, дітей-інвалідів – 165 121 особа [7]. Таким чином, 6% громадян в Україні – це особи з інвалідністю [7, 9, 10, 16].

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2005 р.) реабілітація людей з інвалідністю – це система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення інвалідів технічними та іншими засобами реабілітації і виробами медичного призначення [1, 8]. Державний підхід до вирішення завдань реабілітації вирішується через низку законних актів, що регламентують забезпечення та механізм реабілітаційних послуг для інвалідів: закони України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про

соціальні послуги» та інші нормативно-правові акти [1, 4, 6, 12, 13, 15, 17]. У державі діє мережа установ професійної реабілітації інвалідів. Сьогодні серед 611 реабілітаційних установ у державному секторі існують 12 центрів професійної реабілітації інвалідів системи Мінпраці, які здійснюють навчання та перенавчання інвалідів за 58 спеціальностями [5, 14].

Мета роботи: проаналізувати сучасні можливості професійної реабілітації людей з інвалідністю на прикладі Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» та визначити основні проблеми отримання професійної освіти людей з особливими потребами.

Результати. В листопаді 2015 року у Вінниці проведена навчальна програма «Методика проведення медичної, соціальної та професійної реабілітації інвалідів» у рамках «Примирення в українському суспільстві: від енергії протесту до енергії творення», який виконує Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні завдяки фінансовій підтримці уряду Великої Британії в Україні. Ця програма була розроблена для фахівців, які працюють у сфері надання освітніх, соціальних, психологічних послуг людям з інвалідністю, їх реабілітацією. Програма стала унікальною можливістю обмінятися досвідом роботи фахівців з різних

регіонів України, які працюють у державних, комунальних, громадських організаціях, надають послуги людям з особливими потребами. Це були представники медичної галузі, освіти, правозахисники, фахівці соціальних та реабілітаційних установ: І. С. Борисова – доцент кафедри МСЕ і реабілітації Дніпропетровської медичної академії; О. М. Бугай – керівник дитячої студії розвитку «Мурашка»; О. А. Дуюн – практикуючий психолог КЗ «Спеціальний навчально-виховний I–II ступенів комплекс № 2», м. Харків; Г. О. Лукіна – викладач КЗ «Криворізьке училище підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних та фармацевтичних спеціалістів» ДОР»; І. В. Озерський – професор Запорізького національного університету; С. М. Пермінова – начальник відділу соціального захисту та реабілітації інвалідів Департаменту соціального захисту населення Донецької облдержадміністрації; О. В. Савченко – начальник відділення професійної реабілітації інвалідів Донбаського міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів; С. О. Чистяков – голова виконавчої ради ГО «Резус», Донецька область; С. В. Шарапа – начальник підрозділу з організації виховної роботи зі студентами Донбаської державної машинобудівної академії.

Учасники програми мали можливість відвідати та ознайомитись із досвідом роботи Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України.

Унікальність роботи даного центру полягає в комплексному підході до вирішення своїх професійних зобов'язань, а саме: в центрі проводять професійне навчання та перенавчання інвалідів, надають їм медичний та соціальний супровід і впроваджують елементи психологічної реабілітації.

За даними анкетування людей з інвалідністю, які проходили професійну реабілітацію у Вінницькому міжрегіональному центрі професійної реабілітації інвалідів «Поділля» в 2013–2014 рр., потреба в професійній реабілітації стано-

вила: потрібні рекомендації з показаних та проти-показаних професій – 64,2%; потрібні рекомендації та інформація щодо набуття нової професії (перенавчання або здобуття ще однієї професії) – 38,5%; потреба в працевлаштуванні – 82,8% [2, 3].

Особливо привабливим для інвалідів центр «Поділля» роблять такі чинники:

- у центрі люди з інвалідністю можуть здобувати професію, вивчаючи тільки спеціальні дисципліни без вступних іспитів та інших шкільних предметів;
- термін навчання вдало структурований для оптимального засвоєння професійних навичок для людей з інвалідністю. Він є максимально скороченим і становить від 3 до 8 місяців;

- на базі реабілітаційного центру, що є досить вдалим для людей з інвалідністю;
- водночас існує, індивідуальний підхід до кожного. Хто навчається в центрі, надається можливість проходити виробничу практику і за місцем проживання;
- викладачі центру – це досвідчені та практикуючі фахівці (бухгалтери, перукарі, оператори, флористи, лицювальники-плиточники тощо з достатнім практичним досвідом;
- чи не найважливішою перевагою організації роботи Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України є практична допомога випускникам у працевлаштуванні.

чи не найважливішою перевагою організації роботи Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України є практична допомога випускникам у працевлаштуванні.

Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України здійснює підготовку за 21 професією: «Оператор комп'ютерного набору» (5 місяців); «Перукар (перукар – модельєр)» (5 місяців); «Флорист» (5 місяців); «Манікюрник» (3 місяці); «Візажист» (5 місяців); «Оператор котельні» (3 місяці); «Взуттьовик з ремонту взуття» (3 місяці); «Кравець» (8 місяців); «Швачка» (3 місяці); «Адміністратор» (5 місяців); «Фотограф (фотороботи)» (5 місяців); «В'язальниця трикотажних виробів та полотна» (2 місяці); «Діловод» (6 місяців); «Конторський (офісний) службовець (бухгалтерія)» (8 місяців); «Лицювальник-плиточник» (6 місяців); «Взуттьовик з індивідуального пошиття взуття» (12 місяців); «Агент з організації туризму» (5 місяців); «Касир торговельного залу» (2,5 місяця); «Кухар» (6 місяців); «Кондитер» (7 місяців); «Штукатур» (3 місяці).

До навчання приймаються вінничани та громадяни з усіх куточків держави за направленням [6]. У 2014 р. професійну реабілітацію проходили люди безробітні інваліди за направленням Вінницького обласного Центру зайнятості, з інвалідністю з 22 областей України, їхня кількість становила 257 інвалідів, що практично вдвічі перевищила кількість реабілітантів у 2013 році. Важливо, що в першому півріччі 2015 року ця цифра сягнула 153 осіб. До того ж, люди, які проходять навчання, забезпечуються проживанням та п'яти або триразовим харчуванням.

Відповідно до 7-сторонньої угоди про співробітництво між Вінницьким обласним Центром зайнятості, обласним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів, ВМЦПРІ «Поділля», обласним центром медико-соціальної експертизи, управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

та професійних захворювань України у Вінницькій області, обласним об'єднанням організацій роботодавців, на базі Центру «Поділля» проходили про-

фесійне навчання 11 безробітних громадян без інвалідності та безробітні інваліди за направленням Вінницького обласного Центру зайнятості.

Працівники центру не зупиняються на досягнутому: лише в 2014 році Центр отримав ліцензію Міністерства освіти і науки України ще на 7 нових професій: касир торговельного залу, діловод, адміністратор, кондитер, агент по організації туризму, штукатур. У планах – освоєння нових професій. У 2014 році Центр розпочав практикувати надання послуг професійної підготовки в умовах інклюзивного навчання. В одній групі разом навчаються люди з інвалідністю і без неї. З числа неінвалідів у звітному періоді проходили навчання за власні кошти 20 слухачів.

Весь час навчання люди з інвалідністю мають можливість отримувати і медичне супроводження з елементами медичної реабілітації. В Центрі функціонують підрозділи відділення медичного спостереження: кабінети лікарів (терапевт, невропатолог, травматолог, психотерапевт, фізіотерапевт, лікар ЛФК); кабінети фізіотерапії; масажні кабінети; є зал ЛФК та тренажерна зала; в процедурному кабінеті можливо виконання певних лікарських призначень. Огляд інвалідів здійснюється лікарями-кураторами щоденно. Огляд усіма фахівцями проводиться в плановому порядку, згідно із затвердженими нормативами. У разі потреби інвалідам надається невідкладна медична допомога. За 2014 рік відбулось 1917 відвідувань інвалідами терапевта, 1270 – травматолога, 370 – психотерапевта, 1251 – невропатолога, 644 відвідування лікаря. Взагалі, у 2014 році послугами з медичного спостереження змогли скористатися 257 інвалідів.

Психолого-педагогічну роботу вважають своїм покликанням працівники центру. За 2014 рік відбулося: 29 відвідувань місцевих музеїв та 4 виставок – «Народний одяг Поділля» (краєзнавчий музей); виставка старовинних речей у художньому музеї; виставка картин Ф. Панчука «Сублімація з уяви». Проведені 2 тематичних вечора – «В. Висоцький. Сторінки життя»; «Т. Г. Шевченко. До 200-річчя з дня народження», проведений турнір з армреслінгу.

Завдяки вдалій соціальній та психологічній роботі фахівців Центру в 2014 році одружилися 6 слухачів, і 16 – знайшли своє щастя в громадських стосунках.

Унікальним є досвід Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» щодо вирішення питань працевлаштування інвалідів після закінчення навчання. Фахівці ведуть активний пошук вакансій в області, залучаючи до співпраці не тільки лікарів та психологів, а й спеціалістів регіональних центрів зайнятості та активних роботодавців. Так, кількість працевлаштованих у Центрі підвищується щороку. В 2013 році за сприяння фахівців Центру отримали роботу 59 інвалідів, а в 2014 році, незважаючи на несприятливі економічні умови в державі, уже працюють – 81 особа з інвалідністю.

Висновки

1. Питання отримання професійної освіти та перенавчання людей з інвалідністю, їхнього раціонального працевлаштування й отримання робочого місця є шляхом компенсації обмежень життєдіяльності осіб з інвалідністю та їх інтеграції у суспільство. На прикладі аналізу анкетування осіб з інвалідністю, які отримували професійну освіту на базі Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля», визначено, що потреба повернення профорієнтаційної роботи з проведенням профінформації, профконсультування, первинного профвідбору у людей з інвалідністю є досить високою.

2. Якісне надання реабілітаційних послуг може бути досягнуто шляхом пропонування людині з інвалідністю ефективних, нешкідливих, своєчасних, достатніх реабілітаційних послуг, що спрямовані на конкретну особу. Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля» демонструє саме якісний та індивідуальний підхід до вирішення проблеми професійної реабілітації людей з інвалідністю.

3. У системі професійної реабілітації інвалідів трудова зайнятість – один з найважливіших засобів інтеграції в суспільство людей з інвалідністю. Здобуття освіти за професією, з одного боку, сприяє самозабезпеченню та матеріальній незалежності інвалідів, з іншого – стає засобом самоствердження особистості. Досвід міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» у м. Вінниця є унікальним щодо супроводу інвалідів у питаннях працевлаштування та створення транзитних місць роботи.

Література

1. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», № 2961 від 06.10.2005 // Урядовий кур'єр («Орієнтир»). – 2005 – № 213.

2. Іпатов А. В., Сергієні О. В., Войтчак Т. Г., Коваленко В. В. та ін. Професійна реабілітація інвалідів / За ред. В. В. Маруніча. – Дніпропетровськ: Пороги, 2005. – 227 с.

3. Маруніч В. В., Шевчук В. І., Яворовенко О. Б. Методичний посібник з питань реабілітації інвалідів. – Вінниця: О.Власюк, 2006. – 212 с.

4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 623 від 08.10.2007 р. «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини-інваліда та Порядку їх складання».

5. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 201 від 03.05.2007 «Про затвердження Порядку взаємодії органів праці та соціального захисту населення, центрів зайнятості, відділень Фонду соціального захисту інвалідів, центрів професійної реабілітації інвалідів і навчальних закладів системи Мінпраці щодо працевлаштування інвалідів».

6. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 372 від 09.10.2006 р. «Про затвердження Типового положення про центр професійної реабілітації інвалідів».

7. Национальный доклад о принятых мерах, направленных на осуществление Украиной обязательств в рамках Конвенции о правах инвалидов. – К., – 2012.

8. Нормативно-правовий довідник з питань реабілітації / Л. Ю. Науменко, В. В. Чемирисов [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2014. – 426 с.

9. Основи медико-соціальної експертизи і реабілітації хворих та інвалідів. Ч. 1 / Л. Ю. Науменко, В. В. Чемирисов [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2013. – 327 с.

10. Основи медико-соціальної експертизи і реабілітації хворих та інвалідів. Ч. 2 / Л. Ю. Науменко, В. В. Чемирисов [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2013. – 318 с.

11. Постанова Кабінету Міністрів України № 757 від 23.05.2007 р. «Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда».

12. Постанова Кабінету Міністрів України № 686 від 08.12.2006 р. «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів».

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.07 № 716 «Про затвердження Державної програми розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю на період до 2011 року».

14. Реабілітація та зайнятість інвалідів (аналітичні матеріали) / Міністерство соціальної політики України. [www.mlsp.gov.ua].

15. Страхование от несчастных случаев на производстве: актуальные вопросы / Под ред. В. Н. Баскакова. – М.: Academia, 2001. – 192 с.

16. Черняк С. І., Іпатов А. В., Мороз О. М. та ін. Основні показники інвалідності та діяльності медико-соціальних комісій України за 2013 рік: Аналітико-інформаційний довідник / За ред. директора Департаменту розвитку та реформ мед. допомоги МОЗ України М. К. Хозбея. – Дніпропетровськ: Роял-Принт, 2014. – 175 с.

